

Гуляєв В. М.

д-р. техн. наук, професор
ORCID: 0000-0002-4991-6250;

Пасічник А. М.

д-р. фіз.-мат. наук, професор
ORCID: 0000-0002-8561-1374;

Солод В. Ю.

канд. техн. наук, доцент
Дніпровський державний технічний
університет, м. Кам'янське, Україна
ORCID: 0000-0002-7516-9535

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ЛОГІСТИЧНИХ ІННОВАЦІЙНО-ІНДУСТРІАЛЬНИХ КЛАСТЕРІВ

Однією із актуальних проблем України є пошук ефективних рішень для забезпечення відновлення та прискореного зростання економіки, яка більше ніж наполовину знищена в результаті російської агресії. Для вирішення цієї проблеми проведено аналіз відомих механізмів подолання аналогічних кризових ситуацій. Так повоєнне відновлення та забезпечення прискорених темпів тривалого зростання економіки Японії та Західної Німеччини відбулося завдяки:

- створенню нових високотехнологічних підприємств замість довоєнних;
- впровадженню на підприємствах інноваційних технологій, що дозволили випускати висококонкурентну продукцію;
- розробці та виробництву нової продукції споживчого призначення;
- державній політиці сприяння розвитку приватного підприємництва;
- державному стимулюванню високотехнологічних виробництв через преміювання компаній, які експортують продукцію із високою доданою вартістю, зокрема, машинобудівну, а не сировинну продукцію.

Зазначимо, що важливу роль у відновлення економіки цих країн відіграв міжнародний проект фінансової підтримки економіки цих країн, відомий як «План Маршала» [1].

Особливе значення має вивчення досвіду Китаю із застосування механізмів вільних економічних зон та промислових кластерів, які забезпечили запуск процесів трансформації китайської економіки. На протязі 1990-2015 р.р. у Китаї було створено 53 особливі зони розвитку високотехнологічних галузей, в яких функціонувало 28388 фірм з 3,49 млн. співробітників та рівнем продажів на 1 трлн. юанів/рік. Створенням та розвитком кластерів у цих зонах займалися Міністерство науки і технологій та регіональна влада. Такий підхід відіграв основну роль у зростанні ВВП Китаю, створенні робочих місць та залученні інвестицій. Саме ці утворення забезпечують третину високотехнологічного китайського експорту. В них працює більше половини хай-тек фірм – розробників та наукових установ Китаю. Згідно з концепцією Інституту індустріальної економіки Китаю, одним із головних напрямів сучасного економічного розвитку є перетворення промислових кластерів на інноваційні [2].

Аналіз сучасних тенденцій економічного розвитку показує, що кластерний підхід є ефективним механізмом розвитку інноваційної конкурентоспроможної економіки. Тому саме регіональні інноваційно-індустріальні кластери галузевих територіально-виробничих комплексів у ключових секторах економіки можуть стати енерджайзерами відновлення і зростання української економіки. Створення таких технологічних кластерів вимагає комплексного підходу включаючи зміцнення зв'язків між науковими установами, промисловими підприємствами, бізнесом та органами влади. Тому для інноваційного розвитку в першу чергу необхідно сформулювати принципи створення сучасних ефективних науково-дослідницьких центрів, орієнтованих на прикладні дослідження. Одним із найбільш ефективних прикладів є Стенфордський індустріальний парк створений на базі Стенфордського університету, який став каркасом для каліфорнійського технологічного кластера, відомого як «Кремнієва долина» [3]. Важливе значення для успішності цього проекту забезпечило стимулювання викладачів і студентів комерціалізувати результати проведеної дослідницької роботи та підвищення їх цінності на основі запровадження конкурентних механізмів реалізації.

Для забезпечення інноваційного розвитку Придніпровського регіону та інтенсифікації практичного впровадження наукових винаходів у вигляді промислових зразків пропонується створити на базі Дніпровського державного технічного університету Парк високих технологій – «Придніпровський науково-індустріальний парк прикладних досліджень та інноваційних проектів «КРЕМІНЬ» зі спеціальним податково-правовим режимом в якому створені сприятливі умови для успішного розвитку бізнесу у відповідних галузях економіки. Парк високих технологій має мати право надання податкових пільг для учасників на систематичній основі. Резиденти парку високих технологій

звільняються від усіх корпоративних податків, включаючи податок на додану вартість, податок на прибуток, а також митні збори. Індивідуальний прибутковий податок для співробітників компаній-резидентів Парку має становити фіксовану ставку 10%. Такий підхід дозволить в повному обсязі використовувати освітній, науково-дослідний, професійний та інфраструктурний потенціал Придніпровського регіону. Результати проведених наукових досліджень мають публікуватися в наукових виданнях, що індексуються у вітчизняних наукометричних базах даних.

Важливе значення для ефективного економічного розвитку регіону має створення та стимулювання в рамках парку високих технологій в першу чергу кластерів із розвитку інноваційних стратегічних галузей таких як: джерела енергії та енергозберігаючі технології; нанотехнології, мікроелектроніка та інформаційне обладнання; інформаційні системи та технології; машинобудування і приладобудування; виробництво електроніки та електротехніки; промислові і транспортні машини та інженерне обладнання; високоякісне медичне обладнання; літакобудування, ракетобудування та космічна галузь; автомобілебудування, суднобудування та виробництво засобів залізничного транспорту; металургія; виробництво металевих виробів; виробництво товарів із нержавіючої сталі; нові матеріали, хімічні та біотехнології; нафтовидобувна та нафтопереробна промисловість; виробництво електричних приладів та побутової електротехніки; виробництво пластикових виробів; легка промисловість, виробництво одягу та взуття.

В рамках галузевих регіональних інноваційно-індустріальних кластерів концентруються виробники, постачальники, фінансові організації, які тісно взаємопов'язані та забезпечують процес виробництва, а також логістичні підприємства. Зазначимо, що ефективність реалізації поточкових процесів взаємодії учасників кластерної структури забезпечується транспортно-логістичним кластером який може мати самостійну форму кластерної організації і бути інтегрованим в структуру Парку високих технологій. В результаті індустріальний кластер стає ефективним механізмом створення та виробництва інноваційної продукції високої якості із високою доданою вартістю та достатнім рівнем запасу міцності. В подальшому для наведених галузей передбачається визначити спеціалізацію у вигляді: виробництво елементів ядерно-паливного циклу для розвитку атомної енергетики; модернізація об'єктів енергетики; титанове, літійове та алюмінієве виробництво; виробництво чавуну та сталі; обладнання та технології переробки сировини чорних та кольорових металів; виробництво станків та електроінструментів; електронні прилади та обладнання; виробництво техніки агропромислового призначення; автомобілі, мотоцикли та електросамокати; виробництво будівельних матеріалів; нафтохімія; виробництво паперу; фармацевтика; виробництво побутової техніки (пральні машини, кондиціонери, витяжки, праски, пілососи, парасольки, термоси, посуд); підшипники, автомобільні компоненти; виробництво різних видів металевих дверей і фурнітури та інш.

Кластер забезпечує поєднання кількох виробничих секторів, що дозволяє йому працювати ефективніше і призводить до зниження собівартості продукції та підвищення конкурентоспроможності підприємств за умов більшої фінансово-економічної стабільності на випадок промислових та фінансових криз. Кластери продукують нові технології, кваліфікованих працівників та інвестиції у дослідження. Для підвищення ефективності своєї діяльності учасники кластеру мають можливість організації проведення спільних НДДКР з пошуку інноваційних рішень мінімізуючи час виходу на ринок нових продуктів та технологій. Взаємодія усіх учасників кластеру дозволяє отримати певні переваги за рахунок синергетичного ефекту:

Зазначимо, що створення промислових кластерів в регіонах підтримується структурами, що займаються організацією промислових хай-тек структур: 1. Асоціація «підприємств промислової автоматизації України» (АППАУ) – засновник руху «Індустрія 4.0» і розробник проекту Національної стратегії 4.0 з акцентом на кластерному розвитку; 2. Українська агенція кластерного розвитку CLUST-UA; 3. ГС «Хай-тек офіс Україна» – координатор розвитку ІАМ кластерів в Україні.

Висновок. В результаті проведеного аналізу встановлено, що для ефективного соціально-економічного розвитку регіонів і країни в цілому з урахуванням специфіки конкретних територій одним із основних механізмів підйому економіки країни має стати дієва державна програма розвитку регіональних інноваційно-індустріальних кластерів. Запровадження сприятливих умов їхнього розвитку дозволить створити високотехнологічні перспективи для залучення інвестицій і випуску конкурентної продукції на світові ринки. Успішна реалізація програми впровадження інноваційних проектів та кластерів у різних галузях промисловості можлива за умови відповідальної і ефективної взаємодії органів державної влади, бізнесу, науки і освіти.

Список використаних джерел

1. Шаров О. М. Уроки та перспективи «Плану Маршалла» для України // Економіка України. 2015. № 4 (641). С.12-18.
2. Стан та напрямки розвитку промислових кластерів в Китаї URL: <https://sktg.com.ua/stati/industrial-clusters> (дата звернення: 21.03.2024).
3. Світовий досвід ефективного розвитку виробничих кластерів URL: <https://ucluster.org/universitet/klastery-ukraina/2010-study/mirovoj-opyt-effektivnogo-razvitiya-proizvodstvennykh-klasteroiv/> (дата звернення: 15.03.2024).